

Os

Dereitos de autor

Que son os dereitos de autor?

Os dereitos de autor son básicamente un conxunto de regras legais que protexen os dereitos dos creadores, xa sexa pola súa obra literaria, artística, musical, científica ou educativa, xa sexa que a publicaran ou non. Todo este asunto comezou por alá polo 1710 co Estatuto da Raíña Ana.

En inglés, a isto chámanlle copyright, que abrangue principalmente a parte de cartos que podes gañar coas túas creacións.

No mundo das letras, tamén cubre o dereito de facer historias baseadas en feitos ou personaxes reais, onde os personaxes teñen o dereito de ler a historia mentres se está escribindo.

CC0 Dominio Publico PxHere

Un pouco de historia

Na antigüidade, non había tanto follón coa copia, reprodución ou edición de obras. Desde a arte rupestre que se fixo hai 40 millóns de anos nunha cova en España, ata o Poema de Gilgamesh, creado hai catro mil anos polos

sumerios, a xente non tiña dramas para compartir a súa arte.

Despois da invención da imprenta, púxose máis doado copiar e distribuír obras, e aí comezou a necesidade de poñer normas sobre quen pode facer qué coas creacións intelectuais.

Aínda que oficialmente se di que os dereitos de autor naceron no século XVIII, o primeiro autor que dixo "oí, esta obra é miña" no mundo occidental, moito antes de que chegase a Raíña Ana e as súas leis en 1710, foi Antonio de Nebrija, o tipo que fixo a famosa Gramática castelá e que impulsou a imprenta na Universidade de Salamanca a finais do século XV.

Máis tarde, na Inglaterra do século XVIII, os editores fixeron gala do seu estatus de monopolio e dicían que tiñan dereito a controlar a copia dos libros que compraban aos autores. Iso implicaba que ninguén máis podía imprimir copias das obras sobre as que tiñan o copyright.

Logo veu o Estatuto da Raíña Ana en 1710, que dicía que todas as obras publicadas tiñan dereito de autor por 14 anos, renovables unha vez se o autor seguía respirando (un máximo de 28 anos de protección). As obras publicadas antes de 1710 tiñan un só prazo de 21 anos, contados desde ese ano. Pero o dominio público... ¡é como a terra de ninguén para as obras!

O dominio público

Unha obra pasa ao dominio público cando xa se cumpriu o prazo de dereitos, o cal adoita ser un tempo despois de que o autor marchara deste mundo (post mortem auctoris). A nivel mundial, o mínimo son 50 anos despois da morte do autor, segundo o Convenio de Berna. Pero moitos países alargaron eses prazos. Por exemplo, en Europa son 70 anos dende que o autor se vai ao máis alá; en México, son 100 anos. Despois de ese tempo, a obra é de todos, pero sempre respectando os dereitos morais. importa e no que cre. Cada medio ten a súa forma única de pensar sobre as noticias e a sociedade. Non está escrito en ningún lugar, pero podes descubri-lo ao prestar atención a como contan as cousas.

O Uso lexítimo ou Fair Use.

O concepto de "fair use" ou uso lexítimo é algo que cambia moito no mundo dos dereitos de autor. Básicamente, permite que uses obras protexidas sen ter que

pedir permiso ao dono dos dereitos. A idea é que, se usas algo pero non estás a fastidiar ao autor e, ademais, axudas a crear cousas novas e a espallar cultura, entón é algo aceptable.

1. Fair Use na Unión Europea (UE)

Aquí na UE, temos un enfoque diferente a Estados Unidos. Eles teñen unha lista aberta de criterios, pero nós temos unhas excepcións concretas e limitadas. É como se tivéssemos unha lista de cousas que se poden facer sen pedir permiso ao autor. Algúns exemplos son facer copias para uso persoal, utilizar obras en educación, investigación e bibliotecas, e tamén facer parodias e caricaturas, sempre que non perxudiquen moito ao autor.

Os tribunais tamén teñen moito que dicir sobre isto na UE. Por exemplo, hai unha decisión que di que podes compartir enlaces a obras en Internet sen violar os dereitos de autor, sempre que non sexa a un público novo. Iso axuda a entender como aplicar as excepcións en liña.

Tipos de Dereitos de Autor

Nun mundo xurídico cheo de leis e normas, temos distintos tipos de dereitos de autor:

1. Dereitos patrimoniais. Son os que permiten explotar a obra durante toda a vida do autor e durante o prazo despois da morte por parte dos herdeiros.
2. Dereitos Morais: Estes pertencen sempre ao autor para sempre. Non se poden renunciar ou esquecer nunca. Son como o ADN da creatividade.
3. Dereitos Conexos: Aquí falamos de protexer a outros que non son os autores principais, como artistas, intérpretes, tradutores e outros supercreadores. Cada un con seu superpoder.
4. Dereitos de Copia: Permite ao autor dicir "alto" se alguén quere facer copias

ou reproducións das súas obras. Como un gardián que protexe a súa creación.

5. Dereito á Comunicación Pública: Permite ao autor dicir se queren que a súa obra se presente en público. Como cando unha banda toca en directo nun concerto ou cando escoitas música na túa discoteca favorita.

Infracción de dereitos de autor

Imaxina que alguén toma algo que non lle pertence e fai copias sen permiso. Esa acción chámase infracción de dereitos de autor. Iso pode ocorrer coas cousas cool, como libros, música, pelis, programas e xogos.

¿Piratería? Son cousas serias.

Seguro escoitas o término "piratería". Non, non estamos a falar de piratas de barcos. Neste contexto, é sobre facer copias ilegais de obras. Algúns din que chamarlle "piratería" é exaxerar moito, porque non é como ser un pirata de verdade. Xente como Richard Stallman

e Eduardo Samán pensan que dicir iso pode ser un pouco dramático.

A Fundación de Software Libre di que usar a palabra "piratería" é un non-non. Inclúe esta idea na súa lista de cousas que mellor evitar cando falamos de dereitos de autor.

En resumo: Copias ilegais.

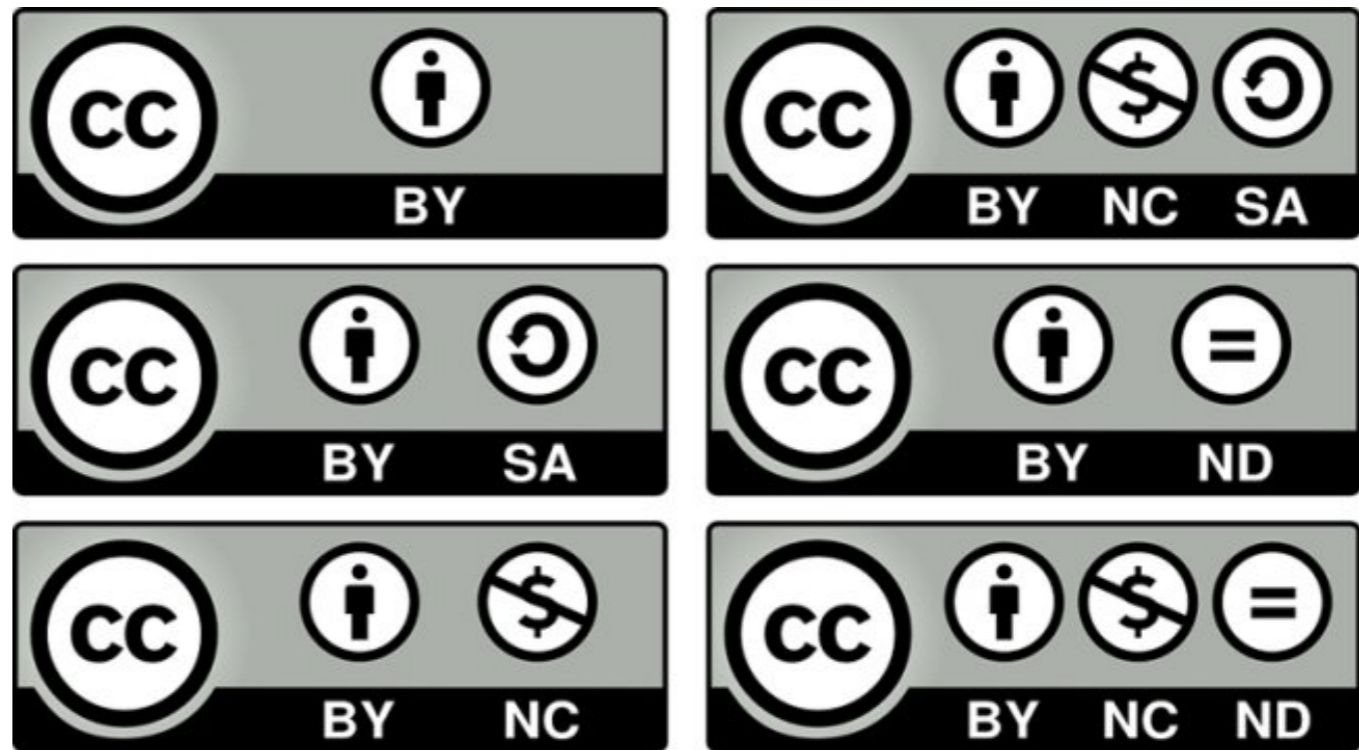
Resumindo, a piratería é facer copias dun xeito que vai contra as regras. Vale para libros, música, pelis, programas e videoxogos. Pero, hai leis internacionais que marcan o tempo que estas obras están protexidas, co Convenio de Berna dicindo que mínimo 50 anos despois de que o autor morra. O que fai cada país sobre estas infraccións é tema de discusión en todo o mundo.

Licenzas Creative Commons: Liberdade para Explorar

Son ferramentas legais que permiten a xente como ti usar obras protegidas sen ter que andar pedindo permisos. Inicialmente, xurdiron nos Estados Unidos e despois viaxaron por todo o mundo. A última versión, a 4.0 (2016), pon as licenzas ao mesmo nivel en todo o planeta. Agora, podes usar as CCs en diferentes países sen problemas.

Lawrence Lessig e Eric Eldred crearon as Licenzas Creative Commons en 2001 porque querían unha forma nova de manexar os dereitos autorais. A primeira versión chegou en decembro de 2002. Eles querían que os creadores manteñan os dereitos das súas obras, pero tamén deixar que outras persoas poidan usar esas obras de xeito axeitado.

Ao principio, as licenzas non sempre encaixaban coas leis locais, así que Creative Commons tivo a idea xenial de "portar" as licenzas, adaptándoas a diferentes leis locais en máis de 50 países! Agora, están por todo o globo.

Danipsilva, CC BY-SA 4.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>>, via Wikimedia Commons

As Licenzas Creative Commons (CC) te ofrecen diferentes opcións? Hai seis tipos e cada unha se constrúe con base en catro condicións.

1. Atribución (BY) - Dar Créditos Podes copiar, distribuír, exhibir e facer obras derivadas sempre que reconeças e cites a obra como di o autor ou licenciante.

2. Non Comercial (NC) Para Uso Non Comercial- Tes permiso para copiar, distribuír, exhibir e facer obras derivadas, pero só para fins non comerciais.

3. Non Derivadas (ND) - Sen Modificacións. Só podes copiar, distribuír, exhibir e representar copias literais da obra, sen facer cambios nin obras derivadas.

4. Compartir Igual (SA) - Compartir do Mesmo xeito- Podes facer obras derivadas, pero deben ter a mesma licenza que a obra orixinal.

Escoller unha licenza é como elixir un camiño no teu mapa creativo. As CCs danche a liberdade de decidir como queres que outros usen as túas obras.

Existen seis tipos de licencias de Creative Commons. Ver gráfico.

1. Atribución (CC BY)

2. Atribución-Compartir Igual (CC BY-SA)

3. Atribución-Non Derivadas (CC BY-ND)

4. Atribución-Non Comercial (CC BY-NC)

5. Atribución-Non Comercial-Compartir Igual (CC BY-NC-SA)

6. Atribución-Non Comercial-Non Derivadas (CC BY-NC-ND)

Licenzas Creative Commons para o Dominio Público: Liberdade Total!

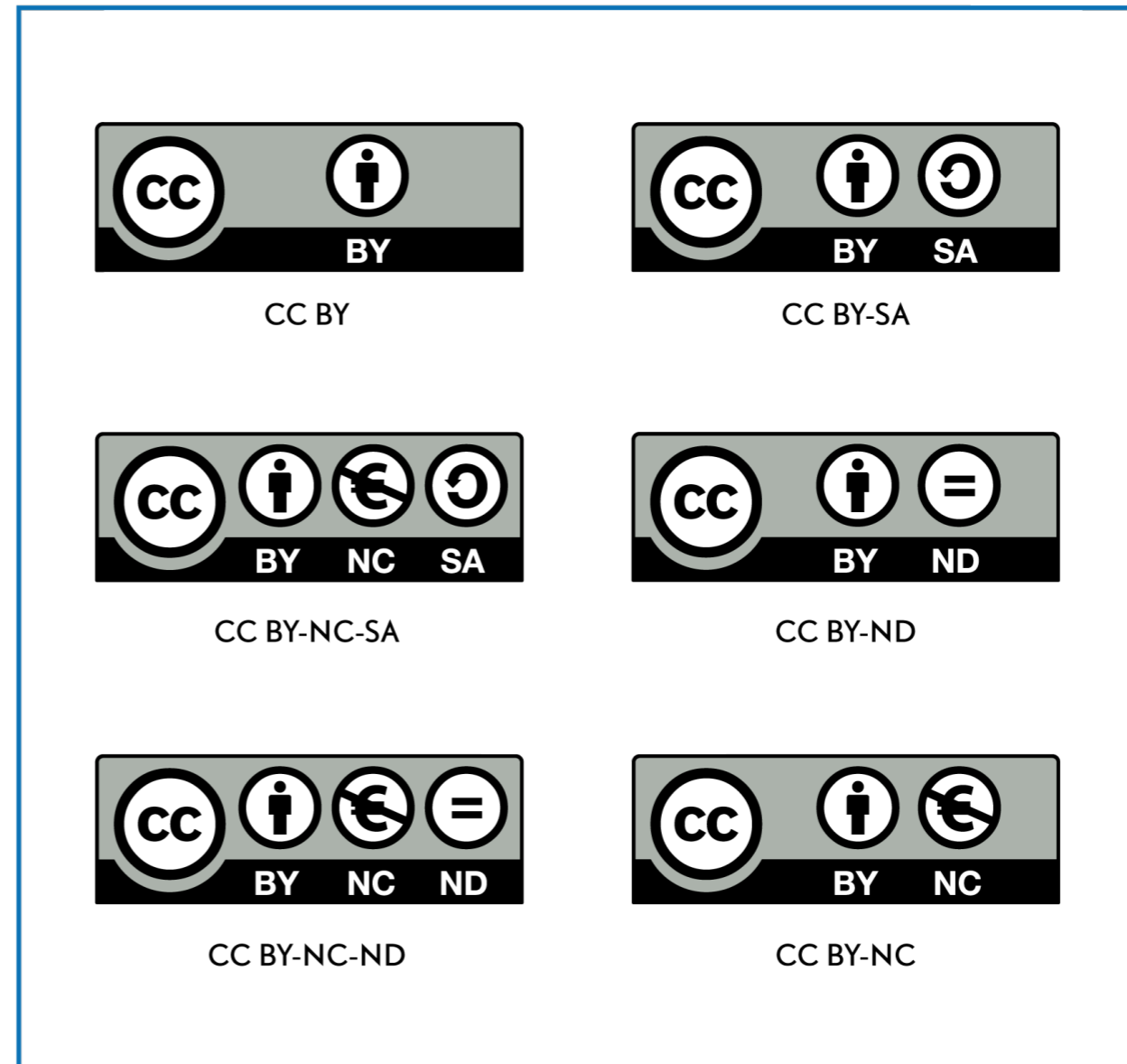
Dentro das licenzas Creative Commons (CC) para o dominio público hai dous tipos tamén. O dominio público deixa as obras completamente libres, xa sexa con fins comerciais ou sen eles.

1. CC0: Liberdade Sen Fronteiras

Con CC0, o autor renuncia a tantos dereitos como sexa legalmente posible. É como dicir: "Fai o que queiras con

isto!"

FIGURE 2: THE SIX VARIATIONS OF THE CC LICENCES

Design: Markus Büsges, leomaria designbüro, Germany, CC BY-SA 4.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>>, via Wikimedia Commons

Comezou a desenvolverse en 2007 e lanzouse en 2009, especialmente enfocada na comunidade de datos científicos.

2. Dedicación ao Dominio Público: Etiqueta de Liberdade

Esta non é propiamente unha licenza, é máis ben unha etiqueta. O autor renuncia aos dereitos de autor, colocando a obra directamente no dominio público. Isto significa que podes usar a obra libremente, sen ter que pedir permiso.